

Monumentnummer*: 523311

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **11 december 2001**
Kadaster deel/nr **82984/4**

*Woonplaats** **Amsterdam** *Gemeente** **Amsterdam** *Provincie** **Noord-Holland**

Locatiennaam **Amsterdam** *Locatieomschrijving* **Zeeburg**

*Kadastrale gemeente** **Amsterdam** *Sectie** **N** *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel* **4183**

Omschrijving**

Inleiding

In opdracht van het Gemeentelijk Havenbedrijf als hydraulische centrale in 1885 door de Dienst Publieke Werken tot stand gekomen KRACHTCENTRALE in een eclectische, utilitaire functionele trant. Het ontwerp en de bouw stonden onder toezicht van stadsarchitect B. de Greef en assistent-stadsarchitect W. Springer. De technische installaties werden ontworpen door assistent-ingenieur P.W.C. de Graaf. De centrale is gesitueerd op een terrein bij de samenkomst van de Piet Heinkade, de Oostelijke Handelskade en de Parallelweg. In het gebouw werd met twee stoommachines, gekoppeld aan zes ketels, water onder een druk van 50 atmosfeer gebracht ten behoeve van de loop- en wandkranen, de kaapstanders, de verplaatsbare hijswerktuigen en de vaste mastbok aan de Oostelijke Handelskade. Deze waren via een buizenstelsel met de centrale verbonden. De waterdruk zorgde voor de beweging van de drukcilinders van de kranen en lieren op de kade. In 1896 werd aan de ZO-hoek een door PW ontworpen en inmiddels gesloopte opzichterswoning toegevoegd. Ook het accumulatoregebouw is gesloopt. In 1899 werd aan de zuidzijde van de inmiddels elektrische centrale een nieuwe vleugel toegevoegd in dezelfde stijl als het bestaande gebouw. In 1951 werd het geheel omgebouwd tot gelijkrichter-station, de zogenaamde Havencentrale Oost.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Voormalige hydraulische centrale op samengesteld rechthoekig grondplan, met langschepig ketelhuis en dwarsgeplaatst machinegebouw. Beide gebouwen worden afgesloten met een zadeldak met platte pannen en in het midden een verhoogde lichtkap onder zadeldak met in oorsprong reeksen van vierruitsvensters. De gevels zijn opgebouwd uit baksteen afgewisseld met natuurstenen accenten bij banden, waterlijsten en hoekstenen; verder accenten in gele baksteen bij boogfriesen en lijst en kleuraccenten in de kaders van friezen en (blind)vensters en toegangen. Van de bakstenen gevels worden de beide kopgevels van het machinegebouw door lisenen in drie vlakken verdeeld: een hoger opgaand middenveld dat correspondeert met de lichtkap en twee lagere zijvelden bij de beuken. Een lijst op gemetselde en uitkragende boogfriezen verdeelt de gevel in een boven- en een benedenzone. In de bovenzone is een roosvenster aangebracht. De zijvleugels worden ingedeeld door reeksen boogfriezen die naar het midden toe opklimmen. De benedenzone is voorzien van drie korfbogige vensters, die aan de noordzijde door traceringen onderverdeeld worden: visblaasmotieven in de boogkop van de vensters en een roedenverdeling in de benedenzone. Van de zijgevels van het ketelhuis is alleen die aan de Oostelijke Handelskade nog oorspronkelijk, de zuidgevel is in 1899 gewijzigd toen een rechthoekige vleugel van één bouwlaag onder plat dak werd toegevoegd, bestemd als elektrische centrale. Eerstgenoemde gevel is verdeeld in acht traveeën, die voorzien zijn van gekoppelde en licht getoogde vensters met kalf en roedenverdeling. De daklijst wordt doorbroken door een hoge topgevel bij de vierde travee. Aan de zuidzijde van het ketelhuis - bij de overgang naar de latere vleugel - bevindt zich nog een hoge gemetselde schoorsteen. De vleugel aan de zuidzijde is zes traveeën breed en drie traveeën diep. Vergelijkbare vensters als in de kopgevels van het machinegebouw. Als bij het overige door lisenen gelede gevels met rechte gevelbeëindiging boven boogfriezen en tandlijsten. Getuiste afsluiting van de zijgevels van het ketelhuis. Het inwendige wordt overdekt met open kappen, die rusten op ijzeren polonceauspanten.

Waardering

Laat negentiende eeuwse voormalige hydraulische centrale van algemeen belang vanwege de architectuur-, cultuurhistorische en industrieel-archeologische waarden gelegen in de voor de utiliteitsbouw van rond de eeuwwisseling karakteristieke eclecticisch-romaniserende architectuur; het centraal aan de Oostelijke Handelskade gesitueerde gebouw heeft tevens ensemblewaarde wegens de historisch-functionele relatie met de tegenover gelegen veemgebouwen waar het laden en lossen gemechaniseerd plaatsvond. Tevens heeft het gebouw typologische waarde als getuigenis van de eerste moderne havenwerken van Amsterdam, waarbij indertijd gebruik werd gemaakt van hydraulische aandrijving van hijsinstallaties.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Transport

Functie

Elektrificatiegebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument